KRONIKOJ PRI BADIK

Roberto Tresoldi naskiĝis en Milano, Italio (14/03/1958).

Roberto Tresoldi Kronikoj pri Badik

Roberto Tresoldi

Kronikoj pri Badik

Unua parto — La prifosoj de Badik

I

Estis jam malfrua posttagmezo, kiam la arkeologoj decidis interrompi la prifosadon en la malnova bieno. La vento ne plu estis tiel plaĉe milda: ĝi unue fariĝis friske pika, kaj fine preskaŭ malvarma. Aŭdiĝis la voĉo de la portebla komputilo kiu, analizinte la veteron, estis aŭtomate konektiĝinta kun la TTT-sciigservo, kaj atentigis pri baldaŭa ŝtormo.

La loka gvidanto — iu maldika, mezaĝa bienulo, kiu de multaj jaroj vivadis izolita kun sia eta familio ĉe la ruinoj de fortikaĵo, kiu daŭre protektadis la antikvan bienon — rigardis dummomente la nigrajn nubojn, kiuj estis alproksimiĝantaj, kaj diris en sia rapida lingvo: «Me iras aden ta domo!» kaj indikis per la montrofingro la ŝtonan dometon, kie li kutime restadis dum la arkeologoj prifosadis ĉirkaŭ la bieno.

Karlo, la plej juna el la scienculoj, demandis al la homo, ĉu tie estas sufiĉe da loko por ĉiuj. La gvidanto rigardis lin kuntirante la brovojn: «Vu parolas rapide…»

Karlo ripetis ankoraŭfoje sian demandon malrapide, kaj ĉifoje la homo komprenis, kaj respondis: «Ta domo esas tre mikra.»

— Nu, bone, — diris Karlo sin adresante al la aliaj, — laŭ li tiu dometo estas tro malgranda por ni ĉiuj… Kion ni faru? Ni ne povas resti ekstere dum ŝtormo: Ĉi tie la vetero ŝanĝiĝas rapide, kaj ni tuj devas trovi ŝirmitan lokon.

Kiel sub la puŝo de iu nekonata diaĵo, kiu deziras pravigi tiujn vortojn, la vento komencis blovi ege pli forte… Ruĝaj sableroj transportitaj el la proksima dezerto, miksitaj kun la humida polvo, kiu cirkaŭis la magrajn rikoltojn, kiuj

kreskadis malantaŭ la malnovaj fortikaĵoj, algluiĝis al la barboj kaj al la haroj de la arkeologoj. La ĉielo estis nun preskaŭ nigra, la maloftaj helaj liberaj spacoj estis tute malaperintaj, jam englutitaj de malhelaj nuboj.

Kajsa, la nura virino de la grupo, alparolis Karlon kun zorgoplena mieno: «En la malnova bieno estas tiu mistera ŝtona deponejo, kiun ni vidis hieraŭ matene, kaj kiu, laŭŝajne, ankoraŭ bone staras… eble tie ni povas alfronti la ŝtormon, kaj, se necese, eĉ pasigi la nokton.»

— Mi ne certas, ke temas pri deponejo, — penseme diris Karlo. — Ĝi aspektas preskaŭ kiel templo… Kial do oni estus gravurintaj en la granda ŝtono apud la pordo la vortojn: «OLS VISITOLS DOMI FATA?»

— Tio estas… «Vi vizitas la domon de la Patro» ĉu ne? — rapide tradukis Anteo.

— Jes Anteo, prave, tion signifas la enskribaĵo en la lingvo de la Antikvuloj. Kaj por ili, la Patro estis oferoserĉanta diaĵo… Ĉiuokaze ni rapidu kaj eniru en tiun konstruaĵon, kio ajn ĝi estu!

II

(Kelkajn semajnojn antaŭe…)

Blondhara virino kontrolis filmon ĉe la komputilo, kiam maljuna scienculo eniris ŝian laborejon ĉe la universitato.

— Saluton profesoro Malenko, kia plezuro revidi vin post tiom multe da tempo!

— Saluton Kajsa! — diris li iom strangvoĉe, kvazaŭ aktorece.

Kajsa rigardis kelkajn sekundojn lian belan saĝan vizaĝon, kaj tuj malkovris ion apartan en lia mieno…

— Ne, ne tiel devus esti, — pensis ŝi. — Li estas tro strecita… iasence li estas sub psika premo. Kio timigas lin? Kial li kondutas, kiel se li devus sin defendi kontraŭ malamiko?

Memoraĵoj pri la pasintaj universitataj jaroj kaj nunaj pensoj interplektiĝis en ŝia memo tiamaniere, ke ŝi plu ne sciis, kion diri al la maljuna profesoro.

— Kajsa, ĉu vi iel daŭrigis vian serĉadon pri la Antikvuloj? — demandis li abrupte. Ŝi iomete miris pri tiu demando, ĉar ŝi bone sciis, ke ŝia serĉado pri tiu antikva civilizo daŭre estas objekto de mokaj aludoj kaj atakoj fare de tiel diritaj «pliseriozaj scienculoj». Ŝi pensis pri la fakto, ke oni ja scias, ke la Antikvuloj ekzistis, kaj ke ili koloniigis la galaksion… sed ankaŭ oni ne dubis, ke la plejparto de la rakontoj pri ili estas nur legendo.

— Nu ja…. la Antikvuloj! — diris ŝi duonvoĉe.

— Mi ja scias, ke vi ne abandonis vian serĉadon, — aldonis la profesoro. — Ĉe la universitato vi estis la unununura, kiu subtenis la neceson konatiĝi pliprofunde kun la saĝeco de la Antikvuloj… mi bone memoras, ke vi dediĉis multe da tempo al la studado de ilia lingvo… la «Lingvo de la Mondo», kiel oni nomas ĝin en la antikvaj dokumentoj.

— Profesoro Malenko, vi ja scias, ke tiu lingvo estis esence skriba lingvo… la popoloj de la galaksio parolis multegajn lingvojn, ĝis la klopodo de la Monda lingvo, kaj antaŭ la disvastigo de la IL — la nuntempa ilo de intergalaksia interkomunikado. Kvankam la Lingvo de la Mondo ne estis parolata (kvankam kelkaj subtenas, ke oni ankaŭ parolis ĝin) ĝi havis almenaŭ la meriton, dum pluraj jarcentoj konservi la konon pri la antikva civilizo… pri la Antikvuloj — ĝis kiam tiu

kono kaj saĝeco mistere malaperis abrupte el la homa historio… kun la escepto de kelkaj maloftaj legendoj kaj fabeloj. Kaj, kompreneble, de la traduko de «La libro de l' Saĝeco» en la IL fare de doktoro Han Sen, kiu vivis sur perdiĝinta planedo ĉe la randoj de la galaksio.

Profesoro Malenko rigardis mire sian iaman studentinon… ŝi estis la plej inteligenta el ĉiuj kaj ŝi nun, ja, estis grava scienculo ĉe la Ministerio de la Sciencoj… Sed li demandis al si, ĉu ŝi povus alfronti la problemon, pri kiu li intencas paroli. Li decidis rekte prezenti la nekredeblan novaĵon.

— Kajsa, oni malkovris urbon de la Antikvuloj.

Kajsa ricevis tiun informon kiel ŝokon… Oni ĉiam diradis al ŝi, ke la solaj informoj pri la urboj de la Antikvuloj estas onidiroj kaj revoj de fantaziuloj… Kaj nun, laŭ la vortoj de la maljuna profesoro, oni havus je dispono arkeologiaĵojn kaj — eble — skribajn gravuraĵojn. Tio estis tiel revolucia, ke ŝi apenaŭ povis kontroli sin.

Verdire la lingvo de la Antikvuloj ne plu estis mistero, tial, ke oni malkovris malnovajn gramatikojn pri ĝi, tradukitajn en la IL kaj konservitajn en la memoro de plipostaj civilizoj. Ĉiuj universitataj studentoj pri arkeologio devis ekzameniĝi pri ĝiaj bazoj… la problemo estis, ke ĝis tiu momento oni neniam malkovris dokumentojn en tiu lingvo… la komputilaj memoroj estis forviŝitaj de jarmiloj, kaj la sola ebleco — opiniis ĉiuj — estus retrovi gravuritajn tekstojn en roko aŭ metalo… sed ĝis tiu momento nenio estis trovita.

Kaj nun profesoro Malenko diras, ke oni intencas prifosi ĉe vera urbo de la Antikvuloj! Ŝi estis tiel scivolema, ke ŝi tute ne povis kaŝi tian fortan emocion.

— Nu, — diris ŝia iama profesoro, — jen, venis via tempo… nun vi havas la eblecon profiti je viaj pasintaj konoj. Mi estas

ĉi tie por oficiale taskigi vin je la preparo de arkeologia brigado, kiu devos elfosi la unuajn verajn restaĵojn de la Antikvuloj!

La grupo estis formita en la daŭro de nur kelkaj semajnoj. Kiam ĉe la Akademio oni eksciis, ke arkeologia brigado estas bezonata por prifosi ĉe ruinoj de la Antikvuloj, preskaŭ ĉiuj membroj de la departemento pri arkeologio disponigis sin por tiu laboro. Kajsa kaj Karlo, kunlaboranto en multaj prifosadoj ĉirkaŭ la galaksio, ekzamenis plurajn kanditatojn, ĝis kiam ili sukcesis arigi etan sed tre kvalifikitan kolegaron.

Ili vojaĝis longe ĝis planedo Tidel («Instruisto» en la lingvo de la Antikvuloj, ĉar laŭ la legendoj de postaj civilizoj estis en tiu loko, ke formiĝis la bazaj konoj pri scienco kaj kulturo), kaj fine atingis la areon de la prifosado: la malnovan bienon «Badik». Temis sendube pri malplaĉa nomo, kvankam neniu sciis, kial tiu loko ankoraŭ nomiĝas tiel.

III

La ŝtormo atingis sian kulminon: la vento el la dezerto, plena je kristalpikaj sableroj, frapadis sovaĝe la ŝtonajn murojn de la ŝirmloko, en kiun la arkeologoj estis enirintaj. La bruo fariĝis neeltenebla: estis kiel se sennombra sinsekvo da maraj ondegoj intencus forbalai la ebenaĵon, eltirante la konstruaĵon el la fundamentoj. La homoj klopodis reagi kovrante la kapon per manteloj kaj premante siajn manojn kontraŭ la oreloj. Poste, preskaŭ tiel same abrupte, kiel ĝi estis alveninta, la vento falis, kaj rapide malaperis. Nekredebla silento regadis dum kelkaj minutoj en tiu antikva loko.

Karlo deprenis la mantelon kaj, sencele rigardante kelkajn nedifinitajn punktojn en la aero, klopodis kapti eĉ etan

bruon… nenio estis aŭdebla.

— Laŭŝajne ankaŭ ĉifoje ni sukcesis eviti la plej malbonon, — diris Kajsa kuraĝige. Sed neniu el la aliaj reagis: eble la rapida transiro de freneziga bruo al absoluta silento estis por ĉiu homo malfacile eltenebla…

Fine, estis Anteo, kiu rekaptis sufiĉe da kuraĝo por diri: «Mi neniam travivis ion tian antaŭe!»

Tamen lia tremetanta voĉo kaj la maniero, per kiu li diris tion, estis tiel groteskaj, ke unu el la arkeologoj ekridegis. Tiu rideksplodo havis pozitivan efekton: ĉiuj reviviĝis, kaj aŭtomate komencis okupiĝi pri la plej diversaj aferoj.

Karlo proksimiĝis al Kajsa, kaj mallaŭte diris rapidvoĉe: «Ne parolu… nur sekvu min!»

Kvankam Karlo estis pli juna ol Kajsa, ili konis unu la alian de multaj jaroj: la kunlaborado estis kreinta veran amikecon, kaj sufiĉis nur eta movo, paroleto aŭ gesto por tuj estigi kompletan interkomprenon. Kajsa sekvis lin en silento.

Dum la ŝtormo kelkaj grandaj tegmentaj ŝtonoj estis falintaj; ilia ruiniga frapo kaŭzis la defalon de parto de la interna muro. Tie, proksime de unu el la anguloj de la konstruaĵo, videblis sufiĉe granda murpeco libera je ŝtonoj kovrita nur per brikoj.

Kajsa tuj komprenis la gravecon de la malkovro: «Kie estas brikoj — en ĉispecaj konstruaĵoj — tie estas pordo, aŭ alia spaco malantaŭ ili», — pensis ŝi. Kaj adresante sin al Karlo: «Kial ni silentu? Temas pri bona novaĵo: ni devus tuj paroli pri tio al la aliaj…»

Karlo, sen diri vorton, montris al ŝi freskon, kiun liberigis la falo de la kovro-ŝtonoj. Kiam ŝi ekvidis tion, ŝi mutiĝis de

surprizo: tuj poste, malvarmo trakuris ŝian dorson kaj ŝi metis sian manon sur la buŝon, sufokante emocian krion.

— Ne, — ŝi diris preskaŭ senvoĉe, — tio ne povas esti. Io tia ne povas ekzisti… ne devas ekzisti!

Karlo rigardis ŝian belan, helan vizaĝon, frapita de ĝia nekutima aspekto: ŝiaj okuloj gapis, dum ŝi kiel sub hipnoto rigardadis seninterrompe la freskon.

Ŝia voĉo ripetadis: «Tio ne povas, ne devas ekzisti.»

IV

(Kelkajn jarojn antaŭe…)

— Kajsa, ĉu vi unuafoje prunteprenas la «Libron de l' saĝeco?» — demandis nigrohara, malalta junulo, studento, kiu laboris partatempe kiel dungito ĉe la biblioteko de la departemento de klasikaj lingvoj.

— Jes, kvankam mi legis multon pri ĝi!

— Ho ve! — tuj reagis li. — Inter legi pri io, kaj legi ion, estas granda diferenco… ĉefe se temas pri la sola atesto pri la saĝeca literaturo de la Antikvuloj!

— Jes ja, mi imagas…, — senpripense respondis Kajsa, por aldoni tuj poste, ĉifoje atenteme: «Bonvolu klarigi al mi: kial oni bezonas apartan permeson, por pruntepreni ĉi tiun libron? Temas nur pri filozofia verko…»

Sekvis kelksekunda silento.

— Kion diri, Kajsa?… Mi respondos al via demando per alia demando: kiom da homoj vi konas, kiuj efektive legis ĉi tiun libron?

Kajsa cerbumis sufiĉe longe kaj, fine, ŝi konfesis, iel mirigita, ke, verdire ŝi konas neniun, kiu legis ĝin.... «Eble estas kialo, pro kiu homoj ne faris tion, ĉu ne?» — insistis la junulo iel mistere.

Kajsa estis iasence frapita de lia kripta parolmaniero: «Ĉu estas aparta kialo, aŭ mistera flanko de ĝia filozofio, pri kiu kutime oni ne parolas?»

La junulo iom pripense konsideris, kion respondi. Vere, ne estis tiel facile... Fine li rapide enmanigis al ŝi la librolegilon, kiu entenis la libron, kaj diris: «Iru al paĝo 379, kaj legu la komencon...»

Ŝi aŭtomate ekfunkciigis la librolegilon, rekte iris al la paĝo, kaj komencis la legadon:

Arto estas nur la vero,
Veras ĉiuspeca arto...
Scienco nur la veron diras,
Veras ĉiu serĉado homa.
Ne mensogas filozofo,
Nek poemo nek pentraĵo.

Ŝi iomete miris je tiuj vortoj, kiuj aspektis sufiĉe simplaj kaj banalaj... kiamaniere ili povus kaŝi ion misteran?

— Karega, ĉu vi povas klarigi al mi, kio gravas en ĉi tiuj versoj? Ili tute ne kontribuas al mia kompreno..., — diris ŝi, iom primoke, al la junulo.

Li seriozmiene respondis: «Nu, bone... kiel vi scias, mi delonge okupiĝas pri la filozofia signifo de ĉi tiu verko, kaj jen tio, kion mi malkovris — kaj pri kio oni ne emas paroli en la universitataj kursoj. La Antikvuloj havis tian altan takson pri ĉio, kio veras, ke ili tute ne povis mensogi, aŭ reprodukti en artaĵo ion, kio ne ekzistas. Ĉu vi kapablas imagi civilizon,

kiu neniam mensogas? Poemojn, kiuj nur priskribas la veron? Aŭ arton, kiu ne donas imagon al revoj, sonĝoj, koŝmaroj aŭ aspiroj, sed kiu nur respegulas tion, kio ekzistas?»

V

Karlo forte brakumis Kajsan, kaj klopodis iel deturni ŝian rigardon de la fresko. Kvankam li ne kapablis klarigi al si la kialon de ŝia konduto, li bone komprenis, ke ŝi en tiu momento estas sub forta premo — kia ajn estas ĝia kaŭzo! Post eble minuto Kajsa sukcese retrovis sian kutiman kuraĝon: ŝi liberigis sin de la forta brakumo de Karlo, eksidis sur la granda ŝtono, kie ŝi estis staranta, kaj trinkis iom da akvo el la botelo, kiun ŝi portis ĉe la talio.

— Karlo, laŭ vi, kio estas tiu estaĵo pentrita en la fresko? — demandis ŝi normalvoĉe.

— Ha, tio? — respondis Karlo. — Nu, sendube monstra frukto de fantazio, la arta reprodukto de terura koŝmaro de la Antikvuloj! Certe, ĝia aspekto estas timiga, preskaŭ neeltenebla… ĉefe tial, ke en la bildo, ĝi mortigas kaj voras senpovajn homojn, kiuj vane klopodas fuĝi. Tamen, Kajsa, temas nur pri artaĵo, fantazio de artisto, aŭ mitologiaĵo…

Ŝi rigardis lin rekte en la okuloj, kiel ŝi ofte faris, kiam ŝi intencis paroli pri malagrablaĵoj. «Karlo, ni nun revenu al nia grupo, por ke ili ne suspektu, ke ĉi tie estas problemo. Nur sciu, ke tiu fresko ne estas artaĵo, sed atesto pri io, kio vere ekzistas.»

VI

Kajsa kaj Karlo revenis al la loko, kie la aliaj arkeologoj estis reordigantaj la materialon post la ŝtormo. La «Domo de la Patro», — kiel jam ĉiuj nomis la konstruaĵon, havis nur etajn

damaĝojn, kaŭzitajn de la vento kaj de la sablo. Verdire, la ununura serioza problemo, kiun ĝi suferis — tio estas, la falo de la tegmentaj ŝtonoj kaj la defalo de internaj kovro-ŝtonoj — ne dependis de la sentaŭgeco de la originala strukturo mem, sed de la eksplorlaboro de la arkeologoj: kiam ili estis malkovrintaj tiun konstruaĵon, kiu sola, inter ĉiuj aliaj konstruaĵoj, staris preskaŭ nedefektita sub la suno, ili estis deprenintaj kelkajn ŝtonojn el la tegmenta kovraĵo, por kontroli ĉu estas subtegmenta strukturo. Tio verŝajne igis la tegmentan ŝirmadon malpli efika.

La domo estis tre inteligente konstruita: ĝi estis nur parte fermita, la muroj konsistis el grandaj rektangulaj ŝtonblokoj, inter kiuj estis kelkcentimetra spaco laŭlonge de la alteco. Tiamaniere la vento kaj la sablo estis grandparte blokitaj de la muroj, sed ne tute: parto povis penetri en la internon, tiel malfortigante la troan puŝon de la elementoj, kiuj eble estus kolapsigintaj la konstruaĵon. Tio ankaŭ klarigis la neelteneblan bruon, kiun oni aŭdadis dum la ŝtormo: la vento, enirante tra la fenditaĵoj, veadis terure, kaj transformis la internan ejon en veran torturkameron.

Tjen An, la fakulo pri interplaneda arkitekturo, estis klariganta al la aliaj la avantaĝojn de tiuspeca strukturo, hipotezante, ke io tia eble estis utiligata ankaŭ por inicadaj ritoj, kiam oni aŭdis laŭtan alvokon de Anteo.

— Homoj, venu ĉi tien! Estas io miriga… ha, vera nekredeblaĵo!

Ĉiuj kuris al la eta niĉo, kien estis malaperinta Anteo, kaj en la duonlumo de la loko ili vidis ke Anteo, surgenuanta ĉe malgranda urno, tenas en la manoj skribtabuletojn.

— Vidu Kajsa: estas tekstoj en la Monda Lingvo! — diris li triumfvoĉe.

— Nu, Anteo, laŭŝajne venis via momento, ĉu ne? — iel primoke diris Kajsa. — Ekde nun ĉiuj scios, ke la famkonata arkeologo Anteo post terura ŝtormo sur la planedo Tidel, malkovris la unuajn skribtabuletojn de la Antikvuloj, kiuj reaperas sur la surfaco de la dek mil mondoj!

Ekestis kelkaj ridetoj, sed la scivolemo estis pli granda ol la emo al spritaĵo, kaj ĉiuj klopodis okulumi la eltrovitaĵojn….

— Jes,vere! — aldonis Kajsa. — Temas pri granda malkovro. Geamikoj, hodiaŭ estas historia tago: post jarmiloj, unuafoje, la homaro havas la eblecon denove legi originalajn tekstojn de la Antikvuloj. Kaj, unuavide, ne temas pri io ajn… sed pri la «Historiaj Memoraĵoj», la famkonata historia verko pri kiu parolas la «Libro de l' saĝeco»!

VII

Karlo sidadis silente, trinkante varman kafon.

— Karlo, ekde hieraŭ vi silentas… kio okazas? — demandis Kajsa, proksimiĝante al li kaj eksidante ĉe lia flanko. Karlo momente rigardis ŝin en la okulojn kaj deflankigis la rigardon.

— Kajsa, estas io, kion mi ne komprenas. Unue, oni malkovris la freskon — kaj tio vere krizigis vin. Poste vi klarigis al mi la kialon, kaj tio pensigas min: kial, el ĉiuj eblaj freskoj, la unua, kiun ni malkovras, prezentas tian monstran estaĵon? Due, tute hazarde — se tiel diri — oni malkovris, post jarmiloj, skribajn verkojn de la Antikvuloj… sed oni ne malkovris ion ajn: tiuj skribtabuletoj estas parto de la unununura historia verko, kiu estas menciita en la «Libro de l' saĝeco». Ĉu vi sekvas mian rezonadon? En la sama verko, se mi bone memoras, estas tiaj versoj:

Multas tabuletoj pri nia historio

Miloj kaj miloj troviĝas en temploj
Inter kiuj «Historiaj memoraĵo».

— Ne, Karlo, ne estas «troviĝas», sed «ariĝas en temploj», — korektis lin Kajsa.

— Nu bone, «ariĝas»…, — diris li pripense kaj daŭrigis sian rezonadon. — Kial inter ĉiuj eblaj historiaj verkoj, ĝuste tiun oni malkovris, pri kiu estas mencio en la Libro, kaj kiu estas konata de ni ĉiuj? Kial oni ne malkovris unu el la aliaj miloj?

Kajsa rigardis lin, kaj post kelksekunda meditado diris: «Verdire, tio ne surprizas min… se ĝi estas menciita, tio signifas, ke ĝi gravas, kaj do estas normale, ke oni reproduktis ĝin pliofte ol oni reproduktis aliajn verkojn…»

Karlo ekstaris, kaj metis sur apudan ŝtonon la kafotason. «Ja, vi pravas, mi eble estas tro suspektema. Sed kion diri? Estas io, kio ne konvinkas min, kvankam mi ankoraŭ ne scias pri kio temas…»

VIII

Anteo pasigis la tutan nokton legante kaj tradukante la skribtabuletojn de la Antikvuloj. Ilia lingvo estis sufiĉe komprenebla, kvankam pluraj vortoj ne estis tiel facile tradukeblaj, ĉefe tiuj, kiuj rilatis al ideoj kaj objektoj ne plu ekzistantaj, kaj kies signifo tute perdiĝis tra la jarmiloj. Tamen ne estis tio, kio pensigis lin nun. La historio estis sendube interesa, kvankam tre simila al tiu de multaj postaj civilizoj… Sur la tabuletoj ne estis gravurita la tuta teksto de la «Historiaj memoraĵoj»: temis fakte nur pri la lastaj jaroj de la Antikvuloj sur la planedo Tidel antaŭ la forvojaĝo de plejparto de la loĝantaro al aliaj planedoj, pro… pro kio? Ĝuste tio ne estis tiel evidenta. En la teksto oni menciis la «teruran luktadon inter la Patro kaj la Filo, — sed li havis neniun opinion pri ĉi luktado. Kaj se, eble, la Patro povis esti

la filozofaro kaj sciencularo, kiuj regadis la planedon, kio do estis la filo? Ĉu iu partio, kiu klopodis renversi la povon? Kaj kial? Ne, tio tute ne konvinkis lin…

Li dormis nur kelkajn horojn kaj matene remetis sin al la laboro, tralegante rapide la tekston. Post longa sindediĉa laboro li preskaŭ decidis flankenlasi tiun legadon, kiam abrupte reaperis en la teksto la vorto „filo“ ĝuste antaŭ la fino de la lasta skribtabuleto.

— Ha, jen! — ekkriis li ekscitita kaj komencis laŭtlegi la vortojn, kiuj kaptis lian atenton.

— Je la dudeka jaro de la regado de (…) Kanor, de filozofo Sanut kaj de scienculo Akal, la Filo, kiu ĝis tiam agadis obeeme kaj akceptis ĉiujn (…) sen reago, abrupte ribelis, kaj atakis la Domon de la Patro. La unua rezulto estis (…) kaj poste preskaŭ ĉiuj klopodis defendi sin. Sed (…) ne kapablis kontraŭstari la Filon. Miloj kaj miloj mortis, ĉar la filon oni ne povis mortigi. Oni estis (…) la filon por esplori la dek mil mondojn, sed la filo preferis detrui la kreintojn. La Filo de la Patro, formita el la (…) de la Patro mem, decidis detrui kaj formanĝi sian kreinton. La sciencularo komprenis, kian teruran (eraron?) ili estis farintaj, kaj decidis abandoni la Filon sur Tidel, kaj iri (…). Ĉiuj forlasis planedon Tidel. La nombro de la homoj, kiuj forlasis Tidel, estas 230.000. Tamen la Filo lernis kiel vojaĝi, kaj ankau ĝi forlasis la planedon, ĉar ĝi volas ekstermi nin ĉiujn. Ni scias, ke ĝi ankoraŭ multajn fojojn revenis al Tidel, por ĉasi la (…) postrestintojn, kaj eble revenos dum jarmiloj, ĉar ĝi morti ne povas. Ni ne scias kiel, sed ĝi kapablas (…) la alvenon de kosmoŝipo al nia kara planedo, kaj post kelkaj semajnoj, aŭ monatoj, ĝi ankaŭ atingas Tidel, por mortigi ĉiujn homajn estaĵojn. Ho ve, sur nia kara planedo, la lulilo de scienco kaj kulturo, ni povas nun resti nur kelkajn tagojn, kaj je granda risko… Ke la

Granda Galaksia Mistero protektu nin, kaj detruu la monstran Filon…

Akatel, tidelano, alta (…), sendita eksplorcele al Tidel post la Granda Elmigrado, finskribis ĉi tiun historion komputile. Kopiojn li gravurigis sur porĉiamaj skribtabuletoj.

Anteo preskaŭ ne povis kredi, ke tio estas historio, kaj ne novelo aŭ mitologio… jes ja, kiel diris Kajsa, la Antikvuloj neniam mensogas kaj do, tio devas esti absoluta vero!

— Timige, — diris Anteo al si mem, — vere timige. La Antikvuloj malaperis antaŭ jarmiloj, kaj poste, mistere, ankaŭ ilia kulturo kaj scienco abrupte malaperis. Eble ni havas ĉi tie la ŝlosilon por malkovri, kio vere okazis! Verŝajne tiuj homoj manipulis genetikaĵojn, kaj kreis monstran estaĵon, ne detrueblan kaj fortegan, por koloniigi la galaksion… kaj tiu estaĵo ribelis kontraŭ la kreintoj kaj ekstermis ilin… Kian teruran historion rakontas ĉi tabuletoj! Mi devas tuj paroli pri tio al Kajsa kaj Karlo: eble ankaŭ ni estas en danĝero!

IX

Kvankam Karlo tute ne samopiniis kun Kajsa, estis ŝi, kiu komandis, kaj ŝia ordono estis tre klara: oni devas tuj abandoni la prifosadon kaj la planedon. Fakte ŝi tion bone klarigis al la grupo, dirante ke, se estas eĉ la minimuna ebleco, ke tia monstra estaĵo ankoraŭ vivas, kaj ke ĝi povas reveni al Tidel, ne nur ili, sed la tuta homaro povus troviĝi en terura danĝero… Se ĝi kapablis detrui la plej altvaloran civilizon de la galaksio, kiu disponis je neimageblaj teknikaĵoj kaj scioj, kion ĝi povus fari al la centoj kaj centoj da pli simplaj civilizoj, kiuj nuntempe vivadis dise sur la dek mil mondoj? Pro nekonata kialo, ĝis tiam neniu popolo estis

atakita fare de tiu estaĵo, kaj ŝi ne volis, ke ilia ĉeesto sur Tidel sciiĝu ĝin pri la ekzisto de aliaj homoj aliloke.

Je tiuj vortoj Karlo decidis esprimi sian vidpukton: „Kajsa, se tiu estaĵo vere ekzistas, kaj revenas ĉi tien, kiam alvenas kosmoŝipoj, kial kelkcento da pacaj kolonianoj de jarcentoj vivas senprobleme sur Tidel?“

— Mi tion ne scias, — diris Kajsa. — Eble ili estis transportitaj sur la surfacon pere de etaj, ne facile evidentigeblaj kosmoŝipoj, dum la granda interstela kosmoŝipo restadis en la orbito de la planedo… Aldone vi ja scias, ke estas nur la eta interstela kosmoŝipo „Miriga Galaksio“, kiu tuŝas ĉiun dekan jaron Tidel: estas fakte la kapitano de tiu ŝipo, Johano Menel, kiu identigis kiel la unua la ruinojn de la Antikvuloj inter la ruinoj de la fortikaĵoj de la malnovaj kolonianoj… Tamen, tiu ŝipo kutime ne restas plilonge ol kelkajn tagojn, kaj poste reprenas sian flugon aliloken…

Ĉiuj pretigadis sin por la forflugo: kie antaŭe estis tendaro, ĉirkaŭita de palisaro, nun videblis nur blanka surfaco. Kelkajn kilometrojn pli malproksime, malantaŭ la maloftaj kulturitaj terpecoj de la malnova bieno, turumis la ruinoj de la antikvaj fortikaĵoj.

Karlo salutis la lokan gvidanton, kaj regalis lin per kelkaj silkaĵoj por lia edzino: tiuj kolonianoj vivis sufiĉe for de la civilizitaj komercvojoj, kaj tio, por ili valoris ege plimulte, ol kelkcento da galaksiaj kreditoj… La homo ĝentile dankis al li kaj deziris bonan vojaĝon al la tuta grupo. Poste li malproksimiĝis, kaj la homoj eniris en la ŝipon.

La svelta metalkolora kosmoŝipo „Pordo de l' mondoj“ malrapide leviĝis de sur la surfaco de la planedo en absoluta silento sub la puŝo de la antigravitaj motoroj, kaj post

kelkcento da metroj ĝi preskaŭ haltis, ŝanĝis koloron kaj rapide malaperis en la spacon.

X

La vento distre ludadis kun la maloftaj orkoloraj kreskaĵoj de la malnova bieno. La eksgvidanto metis la silkaĵojn sur tableton en la ŝtona dometo, fermis la pordon kaj eliris. Ekstere, li karesis momente etan novplantitan arbon, eksidis ĉe granda ŝtono, kaj prenis el la tero plenmanon da sablo. Mediteme, li faligis la ruĝajn sablerojn malfermante la fingrojn.

— Kiom da tempo….kiom da tempo jam pasis, — pensis li. — Vi estis iam urboj, palacoj, arbaroj… nun vi estas nur sableroj. Tamen vi konservis la ruĝan koloron de niaj sunsubiroj, de niaj altvaloraj vestaĵoj, de niaj kosmoŝipoj tiel grandaj, kiel planedoj, kaj de la sango de la prapatroj, kiuj batalis kontraŭ la filo. Via memoro meritas silenton, respekton… neniu rajtas promeni sur viaj stratoj!»

Poste li levis la brakojn al la ĉielo kaj preĝis laŭtvoĉe en sia rapida dialekto: «Ho Granda Galaksia Mistero, pardonu min, ĉar mi mensogis. Mi kredigis al homoj, ke tio, kio ne veras, estas vero. Mi, kiu neniam mensogas, agis por ke ili kredu, ke la Filo eble revenos, por mortigi ilin ĉiujn…»

Li reiris al la ŝtona dometo, apogis sian dorson kontraŭ la muron, kaj kantadis duonvoĉe la epopeon de la lasta batalo de la revenintaj tidelanoj kontraŭ la filo, kaj kiel ili venkis ĝin… kaj kiel tiu venko kostis ĉion, kio estis antaŭe kostruita de la Antikvuloj: kosmoŝipoj, urboj, kolonioj… pereis la belaj arbaroj kaj dekmiloj da homoj — kaj malaperis ilia tuta civilizo.

Li kantadis, en la ritma antikva Lingvo de la Mondo, kiel la lastaj Antikvuloj oferis sin mem, por protekti la

ekburĝonantajn novajn civilizojn de la galaksio. Kaj kiel la malmultaj postrestintoj ne plu estis kapablaj reatingi la antikvan grandecon… kaj disperdiĝis silente en la sablan dezerton.

Li ne plu povis reteni la larmojn, ĉar li pensis, ke lia familio estas ĉio, kio restas el la Antikvuloj.

Dua parto — Reflugo al Badik

I

La malnova biblioteko estis jam de longa tempo fermita, kaj la enormaj ŝrankoj, en kiuj protekte ariĝis malnovaj kodeksoj, kaj la multenombraj bretoj, sur kiuj staris miloj kaj miloj da libroj, kreis sentempecan etoson.

Ĉie regadis mallumo. Verdire, ne ĉie: eta lampo lumigis limigitan areon de la granda salono, tie, kie mezaĝa, maldika homo, vestita per la uniformo de la akademianoj de la Instituto pri Arkeologio, sidante en ŝajne religia silento, konfrontadis plurajn tradukprovojn de antikvaj skribtabuletoj pere de leksikonoj memorigitaj en modernaj elektronikaj libro-legiloj.

Librojn oni ne plu presis, kaj tio ekde jarmiloj: la anktikvajn verkojn oni sukcese protektis pere de tre malnova teknologio, kiu ŝtonigas la organikan materialon de la libroj, konservante ilin porĉiame. Ekde multege da tempo, la sistemo, por konservi la sciojn de la homaro estis la sama: komputilmemorigo kaj, samtempe aŭtomata gravurado de la tekstoj sur tabuletoj produktitaj en la sama artefarita ŝtonmaterialo.

En la pasinteco, dum la «Periodo de la 500 militoj», — kiam centoj da civilizoj formiĝis kaj malaperis, estis ofta okazo, ke, pro akcidentaj kialoj, la komputilmemoroj forviŝiĝis… danke al tiu metodo konserviĝis almenaŭ la tiel diritaj «porĉiamaj skribtabuletoj» — kiuj estis, kvankam reskribeblaj, tute nedetrueblaj.

Verdire, la sistemo estis iasence stranga: por eviti la perdon de informoj, oni gravuris skribttabuletojn, sed tial, ke ili estis tiel multenombraj (iu tempoperdulo iam kalkulis, ke eble sur

la dek mil mondoj ekzistas almenaŭ 400 miliardoj da skribtabuletoj) oni retransformis ilin en informojn, konservatajn en la memoro de la elektronikaj libro-legiloj… Tiamaniere fakulo povis kunporti plastan kajereton enhavantan eble 20 % de la tuta bibliotekaro de la homaro. Tamen, por eviti la perdon de ĝiaj informoj, oni gravuris skribtabuleton enhavantan la resuminformojn pri la ehnavo de tiu libro-legilo… kaj tiel plu!

En tiu lumigita anguleto Anteo, koncentriĝinta sur malfacila traduko, tute ne kontentis je sia laboro. Tial, ke neniu povis priatenti lian konduton, li permesis al si, de temp' al tempo, libere pensi laŭtvoĉe, komentante per ne tiel firma voĉo kion li eltrovis: «Ha, ci eble opinias, ke mi ne komprenis cin, malbenita nekonata vorto, ĉu? Ne, ne, mi, male, komprenis cian ĝeneralan sencon sed… ankoraŭ ne cian precizan signifon!» Tion li faris nur tial, ke li ne volas senti sin sola en tiu grandega legoĉambro… kvankam li bone konsciis pri la fakto, ke tia konduto estus konsiderata sufiĉe infaneca aŭ, eĉ plimalbone, iel freneza. Oni ja scias, ke filologoj kaj lingvistoj estas, ofte, stranguloj…

Tamen, aparte de la supraĵa komikeco de lia konduto, Anteo estis bonega tradukisto: tial oni taskigis lin atente traduki la famkonatajn tidelajn skribtabuletojn. Li plenkonscie faradis sian laboron, ĉar estis ankaŭ lia intenco eldoni la tradukon, kune kun la originala teksto, kaj enretigi ĝin kiel eble plej baldaŭ — tio ja alportus honoron al li kaj — kiu scias? — eble ankaŭ plibonigon de lia akademia situacio…

Ekde kiam ili abandonis Tidelon, la ĝenerala sinteno de la eks-membroj de la arkeologia brigado estis ia senco de frustracio kaj de malplenumita tasko… Ili estis nur ekhavantaj la unuajn interesajn rezultojn, kiam la timemo kaj la decidemo de Kajsa malpermesis al ili daŭrigi sur tiu vojo… Aldone, la kontraŭa pozicio de Karlo iel malbonigis la

etoson: ĉiuj ja sciis, ke Kajsa kaj li rompis longdaŭran amikecon, ĝuste sekve de la okazintaĵoj de Tidel…

La materialo, sur kiu Anteo laboris, konsistis el deko da skribtabuletoj, kontenantaj la priskribon de la lastaj tempoj de la restado de la Antikvuloj sur Tidel. Estis danke al lia traduko de la teksto pri la terura milito inter la Patro (la tiama registaro) kaj la Filo (iu estaĵo, kreita pere de genetika manipulado por rezisti en la plej teruraj spacaj kondiĉoj, cele al koloniigo de la Galaksio), ke oni decidis abandoni Tidelon. Estis io kio, tamen, ne konvinkis lin… surbaze de lia interpretado de la lingva strukturo de la tabuletoj, li venis al la konkludo, ke tiuj tabuletoj ne estis verkitaj en la sama periodo. La lingvaj nuancoj estis tro variaj. Aldone, li konvinkiĝis, ke ĝuste la famkonata teksto pri la foriro de la tidelanoj estas mankohava..laŭ li, la tuta historio estis priskribita tro koherece — se tiel diri, tro logike — mankis la kutimaj stilaj aldonaĵoj, la normalaj formuloj rilate la veron, la amon al honesteco ktp… Li fine konvinkiĝis, ke tiu teksto estas iasence manipulita, reverkita, se tiel diri. Male, la cetera materialo estis plimalpli aŭtentika. Sed kiu manipuladis la tekston? Kaj kial? Kaj, ĉefe, kion enhavis la originala teksto?

Li decidis ekzameni tiun parton de la skribtabuleto per nova aparato, kiu ĵus alvenis, sendita de profesoro Malenko. Pere de ĝi oni povis rekonstrui komputile la sinsekvajn ŝanĝojn de la materialo de la tabuletoj en la daŭro de kelkcento da jaroj: oni fakte inventis ĝin ĝuste por malkovri malaperintajn tekstojn, kiuj estis forviŝitaj dum la reskribado de la tabuletoj.

La komputilo tre rapide rekonstruis la strukturiĝon de la materialo tra la jaroj, kaj… jen, mirige reaperis pluraj tekstoj, unu sub la alia… Tamen la plej malfruaj estis nur etaj

korektoj de la sama teksto, kaj tute samepokaj, sed la lasta estis — de nur antaŭ kelkaj monatoj!

II

Anteo decidis rekonstrui la originalan tekston per la sama metodo, kaj post kelkaj sensukcesaj klopodoj li finfine atingis la celon: la ritmaj vortoj de la Monda Lingvo aperis klare sur la surfaco de la porĉiama skribtabuleto.

— Jen, — diris Anteo, — tio estas la originala teksto! Oni tuj rekonas la poeziajn verso-formojn de la malnova lingvo. Li laŭtlegis la versojn, ordigitajn laŭ la tipa strukturo de la antikva metriko: du dekunusilabaj versoj, unu naŭsilaba, unu oksilaba, unu dekunusilaba, kun ŝanĝo de la subjekto post la dua verso kaj rimo ĉe la tria kaj kvina verso.

Men nonik kanom nolön valikosi
Men nonik kanom numön stelis sila,
No kanon pükön ko nets valik,
Te kanon pükön ko man ut,
Kel vilom binön libik in lad omik…

Li tuj tradukis en la IL-on tiun komencan strofon:

Neniu homo povas koni ĉion
Neniu homo povas la ĉielajn stelojn kalkuli.
Oni ne povas kun ĉiuj landoj paroli
Nur paroli oni povas kun tiu homo,
Kiu volas esti libera en sia koro…

— Bone, — diris al si Anteo, — tiu komenca poeziaĵo estas jam garantio de aŭtentikeco. Sed ni vidu nun la sekvon…

Kaj la sekvo estis preciza priskribo pri tio, kio vere okazis je la fino de la terura milito inter la Tidelanoj kaj la filo. Aparte kaptis lian atenton la debato, kiu okazis en la Alta Konsilejo

sur planedo Gletik («la granda»). Jen tio, kion verkis la historiisto:

— Kaj mi spektis mem la debaton en la Alta Konsilejo sur planedo Gletik. Multaj (…) favoris la abandonon de la luktado: tro multe da valoraj homoj jam mortis, grandaj detruoj preskaŭ nuligis la grandiozan civilizon de la Tidelanoj kaj de iliaj (aliancanoj?). Plibone serĉi perdiĝintan planedon ĉe la randoj de la Galaksio, kie la filo neniel povus ilin retrovi…

Fine ekstaris (…) Givel, membro de unu el la plej antikvaj familioj de Tidel, kaj diris: Ho Tidelanoj, karaj gefratoj, karaj membroj de ĉi Alta Konsilantaro… neniu el ni povas porĉiame vivi. Nia nombro neniam estis tre granda: nur kelmilo ni ekde la komenco estis, kaj ni ne volis multenombriĝi por konservi nian demokration, kaj la eblecon senecese iri de planedo al planedo. Mi opinias, ke nia tempo pasis: aliaj civilizoj aperas nuntempe en nia bela Galaksio… ili nombras je miloj, kaj tie la homaro abundas… ili konsideras nin (diaĵoj?). Do, ni agu, ĉifoje, kiel bonvolemaj kaj protektemaj (diaĵoj?): ni daŭrigu ĝis la lasta homo nian batalon. Se ne ni kapablos venki la filon, kiel ili povos tion fari? Ili malaperos en la daŭro de nur kelkaj semajnoj… Mi proponas do, en la nomo de (…), kolekti ĉiujn niajn fortojn, kosmoŝipojn, armilojn, soldatojn por definitiva atako kontraŭ la filo… rekte sur nia amata planedo, Tidel. Tidel vidis nian naskiĝon, ĝi vidos nian venkon, aŭ nian morton!

Anteo ekhavis grandan admirsenton por tia sinteno, tiel diferenca de la kutima sinteno de la nuntempa civilizo de la dek mil mondoj… homaro kiu akceptas definitive malaperi, por savi aliajn civilizojn… kia sindonema agmaniero… nu, ja, la idoj de la nuna tempo estas vere etuloj, kompare kun tiaj gigantaj estaĵoj! Li trairis la ceteran tekston por malkovri eventuale aldonajn utilajn informojn kaj jen li sukcesis trovi

la plej gravan parton de la rakonto. Temis pri nur kelkaj linioj — sed vere esencaj:

— La armeo, kune kun ĉiuj homoj, ĉiu kun sia familio, reiris al Tidel. La filo jam atendis nin: terura estis la batalo… cento da kosmoŝipoj kaj (…) kune atakis la filon, kiu reutiligis ilian energion por ekstermi la Tidelanojn… sed ju pli da homoj falis, des pli kuraĝe kaj senĉese atakis la aliaj… ĝis fine, la ŝirmosistemo de la filo ne plu kapablis rezisti kaj ĉesis funkcii. Tiam la filo kriante kiel cento da monstroj el la profunda Galaksio kontraŭatakis la taĉmentojn, kiuj unu post la alia malaperis sub ĝiaj timigaj armiloj… Iu taĉmento, tamen, sukcesis alproksimiĝi sufiĉe por lanĉi la lastan (…) kontraŭ ĝin. Kaj en tiu momento la krio de la filo plenigis la brulantan aeron. Ĝia monstra korpo, tiel alta kiel trideketaĝa domo, falis teren kaj ne plu movis sin. Ĉirkaŭe la bela mondo, kiun ni estis konintaj, ne estis plu: arbaroj, riveroj, maroj… ĉio estis vaporiĝinta. Nek domoj, nek palacoj, nek spuroj de tiu altvalora civilizo… Ni kalkulis, kiom da Tidelanoj ankoraŭ vivas: entute nur 320. Nia popolo ne estis plu… Tidel ne estis plu. Sed la tuta Galaksio estis nun libera de tiu monstra danĝero… Neniu membro de la Alta Konsilantaro pluvivis… neniu kosmoŝipo plu funkciis. Ni, kiuj estis koloniigintaj la Galaksion, estis nun kiel kaptitoj sur la surfaco de Tidel. La restantaj Tidelanoj decidis formi malgrandajn grupojn kaj serĉi kultureblajn terojn ie ajn en la nun dezerta mondo. Mi verkis ĉi lastajn skribtabuletojn per la ununura gravurmaŝino, kiu ankoraŭ funkcias. Mi konservos ĝin, kune kun niaj lastaj dokumentoj kaj iloj en la Domo de la Patro, nia Alta Konsilejo, kiu, mirakle, ne estas detruita. Mi kaj la aliaj membroj de nia grupeto restos ĉi tie, kaj klopodos konservi per freskoj kaj memorigo de la antikvaj tekstoj nian historion. Ke neniu paŝu sur ĉi tiuj stratoj aŭ aŭdacu tuŝi ĉi lastajn ŝtonojn!

Anteo restis pensema dum kelkaj minutoj. Finfine li diris laŭte: «Mi tuj verkos skriban raporton por Kajsa!»

III

Tiun vesperon Kajsa ne sukcesis dormi. Ekde kiam ŝi ricevis la raporton de Anteo, ŝi daŭre pripensadis pri sia timo kaj pri sia tro hasta decido foriri — kiel eble plej rapide — el la prifosaĵoj de Tidel. Verdire, spite al la decidemo, kiun ŝi laŭŝajne montris en tiu okazo, tuj post la forfuĝo (ja, ĉiuj, duonvoĉe, tiel kripligis la vorton «forflugon», — por difini la sengloran forlason de Tidel) ŝi komprenis, ke ŝi ne sidas tiel bone en la rolo de ĉiopova komandanto de misio, kiu nur ordonas kaj ne priatentas opiniojn de aliaj. Leginte la raporton de Anteo, ŝi tuj memoris pri la kontraŭaj opinioj de Karlo kaj de la aliaj kuneksplorantoj kaj finfine, analizante la okazintaĵojn sub la lupeo, ŝi konkludis, ke eble Karlo tute pravis.

Nu, Karlo… ekde longe ŝi ne havis rektajn informojn pri li: Karlo, ĉiam kuraĝiga kaj ĝentila, homo, kiu longe rezonas, antaŭ decidi ion ajn… Jes, Karlo mankis al ŝi: mankadis al ŝi lia respektoplena sed signifa silentemo, kaj ŝi sopiris al tiu neatendita brakumo, per kiu li konsolis ŝin, kiam ŝi estis ektiminta je'l vidado de la fresko pri la Filo sur Tidel. Ŝi eĉ demandis sin, ĉu eble ia nekonscia amsento iel kaŝiĝas inter la sentoj de ŝia animo, sed tion ŝi ne sukcesis malkovri, ĉar ŝi — kiel kutime — ankaŭ tiumomente tre strikte kontroladis la esprimon de la sentoj.

Ŝi funkciigis la muziksferojn en la espero, ke ilia trankviliga zumado ekdormigu ŝin. La belaj arĝentaj sferoj leviĝis senbrue el la skatoleto, en kiu ili ripozadis, kaj komencis desegni lumajn liniojn en la aero; iliaj movoj estis tre ĉarmaj, kiel tiuj de iu svelta dancistino, kaj la ĉiam variaj geometriaj figuroj adaptiĝis rapide al la frekvencoj de la cerbaj ondoj de

Kajsa… iom post iom, la dancadon akompanis preskaŭ neperceptebla zumado, kiu rapide faligis Kajsan en la brakojn de Morfeo.

Kaj jen ĝi la Filo: monstre monstra estaĵo, alta kiel la plej alta el la konstruaĵoj, plena je ruĝkoloraj okuloj; ĝiaj longegaj trančantaj brakoj svingiĝis kiel tentakloj traaere… Ĝia vizaĝo estis groteska masko, kiu respegulis ĉiujn hororajn koŝmarajn fantomojn de la homaro. La spiro estis acida nebulo, kaj el ĝia buŝo elfluis vomaĵo el fajro kaj lafo… Kajsa sentis sin perdita: ĉiuj homaj estaĵoj, ruĝe vestitaj, kuŝis senvivaj, kaj ĉiuj batalmaŝinoj, ruĝe pentritaj, estis detruitaj. Ŝi klopodis fuĝi, sed tute ne sukcesis eliri el la batalkampo: ŝi estis kiel ŝtoniĝinta, kaj ŝiaj piedoj estis blokitaj — ili ne respondis al ŝia fuĝvolo.

Tiam si komprenis, ke oni ne povas fuĝi: oni devas akcepti sian destinon, lukti kaj morti. Ŝi turnis sin denove por rigardi la mil okulojn de la Filo, kaj por alfronti ĝin per la sola armilo, kiun ŝi posedis. Ŝi rigardis ĝin rekte en la lokon, kie troviĝis ĝia pulsanta koro, kaj kriis laute en la Lingvo de la Mondo: «Ho ve, se almenaŭ vi ricevus iom da amo en via hororplena vivo!»

Kaj jen, je tiuj vortoj la Filo rektiĝis, ĉesis moviĝi, kaj transformiĝis en ruĝan pulvoron, transportitan aliloken sur la flugiloj de la vento.

Kajsa vekiĝis, angorplena, kaj rimarkis, ke la kuseno estas malseka pro ŝvito — aŭ larmoj. Estis jam la sesa kaj dŭono matene… Ŝi sciis, ke oni ne plu povas prokrastigi novan flugon al Tidel!

IV

Fine venis la momento de la forflugo. La ŝipanaro ĉifoje konsistis ne nur el la kutimaj arkeologoj, sed ankaŭ el kelkaj

spertaj soldatoj kaj el mistera individuo, nekonata politika gravulo, kies nomo estis Johano Sedano. La homoj opiniis, ke tiu nomo ne estas lia vera nomo, sed tial, ke oni flustradis, ke temas pri sendito de sekreta ŝtata kontrolservo «Sekureca Frateco», oni kredigis, ke nun, sendube, li tiel nomiĝas — kaj ne plu estis duboj pri tio.

«Sekureca Frateco» estas stranga «servo»: oni ne povus nomi ĝin «polico», ĉar, verdire ĝiaj membroj ne kondutas kiel policanoj. Ekzemple ili ne utiligas armilojn, nek apartajn timigajn enketmetodojn; ili ne estas pli riĉaj ol la ceteraj civitanoj, nek havas eksterordinaran povon por influi iun ajn. Sed, spite al tio ili estas iel suspekte «diferencaj» tial, ke ili — oni ne scias kiel — kapablas precize scii, kion oni pensas — kiuj estas la preferoj, vidpunktoj kaj sentoj de la homoj. Ili estas ankaŭ ege kulturitaj: praktike ne estas scio, kiun ili, almenaŭ laŭŝajne, ne posedas, nek kono, kiu estas al ili nekonata... Oni rakontis anekdoton pri unu el tiuj misteraj individuoj: laŭ maljuna esploristo, kiu trairis la plejparton de la kosmovojoj tiam konataj, sur planedo Olimpo, famkonata ripozloko ĉe la randoj de la Galaksio, unu el ili estus sukcesinta — tute sen ajna teknikaĵo, policanaro aŭ helpo — malkovri kaj malaperigi (kien?) tutan aron da teroristoj. Imagu: unu homo, sen armiloj, izolita, kontraŭ centkvindeko da homoj!(nu, eble la memoro de la maljunulo ne plu estis tiel elasta, kaj temis pri nur dekkvino da tiaj teruraj individuoj — ĉiuokaze, vere menciinda ago). Oni ne volas pridubi tion sed, kiel oni tre bone scias, la randoj de la Galaksio estas teritorio, kie kutime kreiĝas legendoj (kiel tiu — tute ne kredebla — pri la origino de la homaro sur nekonata planedo, la «Tero»!), kaj kie onidire vivas monstroj kaj fantomoj...

Kajsa unuamomente tute ne ĝojis pro la ĉeesto de la soldatoj kaj de Lia Moŝto Sedano, sed ŝi ankaŭ sciis, ke temas pri nemalhavebla antaŭkondiĉo, por ke oni ricevu la permeson

reiri al Tidel kaj daŭrigi la prifosadon. Sed tio ne estis la sola surprizo de la vojaĝo: tute neatendite — kvankam, iasence, profunde dezirate — montriĝis en la poroficira oficejo ankaŭ la nazopinto de Karlo. Jes, ĝuste li, la dorlotema Karlo, al kiu ŝi longe sopiris, kaj kiun — ŝi timis — ŝi neniam plu revidos!

Ilia renkontiĝo estis iel embarasoplena: Karlo sciis, ke ŝi estas denove la ĉefo de la misio, male ŝi tute ne sciis, ke li estos ŝia dua oficiro… Kiam ili vidis unu la alian, ekregis dummomente eta silento… poste la situacio degelis: Karlo ekridetis, dum Kajsa, iel heziteme, klopodis ĉirkaŭrigardi, por trovi helpon en tia malfacila momento. Sed temis nur pri dummomenta hezito: ŝi sentis sin abrupte pli forta kaj memkonscia, kaj ŝi respondis al la rideto per ĝoja mieno kaj… brakumo.

— Finfine mi revidas vin, — diris Karlo senhezite.

— Nu bone, mi ankaŭ estas ĝoja revidi vin,
Karlo… espereble, ĉifoje, ni kapablos pli bone interrilati ol lastfoje!

«La duboj estis for, kaj post nur dudeko da minutoj ili interparoladis kvazaŭ ilia amikeco estus la sama ekde ĉiam…

V

Estis jam la oka vespere, kaj en la tendo de Sedano oni lumigis aldonan lampon. Li proksimiĝis al la pordo kaj flankenŝovis la longan kurtenon, kiu protektadis la internan parton de la tendo de la sabla venteto. La viro, meze alta kaj fortika, eliris kaj ĉirkaŭrigardis. La ĉielo estis tiel same ruĝkolora kiel la sablo, kaj en ĝi ŝvebis tiumomente unu el la etaj lunoj de Badik. Li iel maltrankvile okulumis la rapidan iradon de la luno, kaj, skuante la kapon, laŭte diris: „Ne, mi neniam alkutimiĝos al tiaj rapidaj planedetoj….ili ŝvebas

super via kapo, rapidaj kiel fulmoj, kaj skuiĝas kvazaŭ ili ankoraŭ ne decidis ĉu daŭrigi la vojon aŭ abrupte halti kaj fali sur vian kapon!“

Li aŭdis plendajn vortojn elinterne, kaj rapide reeniris.

— Nu, kial vi plendas, sinjoro?

La maldika gvidanto, sidanta ĉe la tablo, tuj serioziĝis kaj rigardis intense en la okulojn de Sedano.

Poste li diris en bonega IL: „Nu, via decido ne lasi nin en paco vere penigas min… Oni ja vidas, ke vi ne amas ĉi tiun planedon. Kial do veni ĉi tien? Kial enkarcerigi min kaj mian familion? Je kio ni kulpas? Neniu juĝisto povas nin akuzi.“

Sedano rigardis lin kun defia rigardo: „Nu, kara sinjoro… ni analizu la aferon alimaniere: vi ŝajnigis, ke vi ne konas la IL-on, kvankam vi perfekte regas ĝin. Pasintfoje, onidire, vi ĉiam parolis nur la lokan dialekton… Kial?“

Li paŝadis decideme en la granda tendo; fine Sedano alproksimiĝis al la homo: „Cetere, ĉu vi opinias, ke fiaskigo de grava arkeologia misio, senkonsidere de la tempoperdigo kaj de la monperdo kaŭzitaj de via konduto, ne estas sufiĉa kialo por deteni vin kaj vian familion?“

— Vi ne scias, pri kio vi parolas, sinjoro Sedano, — malrapide diris la gvidanto.

— Moŝto Sedano, mi petas! — respondis Sedano al la gvidanto. — Aldone, mi ankoraŭ ne scias, kiel vi nomiĝas… sinjoro!

La viro restis pripensema dum kelkaj sekundoj kaj fine diris: „Mi estas konata kiel La Gvidanto, — diris la homo, — ĉar mia laboro estas gvidi homojn, kiuj ne konas ĉi tiun lokon.

Tamen mia nomo estas alia: mi nomiĝas Adriano, kaj mia familia nomo estas Fatapuk.“

Je tiuj vortoj, Anteo, la sola el la arkeologoj, kiun Sedano estis invitinta al la duonsekreta konversacio, abrupte vekiĝis el la dormemo, kontraŭ kiu li luktis ekde duonhoro.

— Mi pardonpetas, sinjoro Adriano, sed via nomo… ne povas esti, ĝi ne estas normala nomo… mi legis ĝin en unu el la malnovaj tabuletoj… jes ja, mi certas pri tio. Temis pri grava familio de la Antikvuloj…

— Jen, — pensis Adriano, — nun mi devas denove mensogi… kion mi malamas… sed mi devas defendi nian heredaĵon!

Li seriozmiene turnis sin al la loko, kie Anteo duonkuŝadis, kaj klarigis profesorece: „Mia patro estis instruisto ĉe la loka lernejo, kaj li instruis al mi la Lingvon de la Antikvuloj. Sed li ne estis mia natura patro: mi estis adoptita, kaj laŭ niaj leĝoj adoptita infano ne rajtas utiligi la familian nomon de la adoptanto. Do, mia patro trovis por mi tiun nomon…“

Sedano pripensadis silente. Nu, tio povus esti la vero, ĉar ankaŭ li konas tiun kutimon… Sed kio ne konvinkis lin, estis la stranga ligilo inter familia nomo de la Antikvuloj kaj la lingvokono de tiu homo… li ja malkovris, ke estas li, Adriano, la aŭtoro de la falsa teksto sur la skribaj tabuletoj… sed neniu, laŭ lia scio, kapablas tiel bone regi la Lingvon de la Antikvuloj, ke li povas eĉ verki en ĝi! Li konis ege bone la Lingvon de la Anktikvuloj, kaj certis, ke tiuj tekstoj estas perfekte verkitaj, kun nur eta „moderna“ nuanco — se tiel diri. Kiu estas, do, tiu homo, kaj kion reprezentas lia familio? Li devas kompreni tion; kompreneble, ne per kutimaj rimedoj — kaj certe ne per perforta ago. Li pli bone utiligu ruzaĵon kaj ŝajnigu, ke li, timiga Ekscelenca Moŝto, grava aŭtoritatulo, pretas eĉ torturi por scii la veron!

— Nu kara sinjoro, eble vi scias ke, kiel oficiala reprezentanto de la Registaro de la Dek Mil Mondoj, mi rajtas agi kiel la plej alta instanco de Badik… Ĉu ne?

La homo ne movis sin, jesis per la kapo, kaj pretigis sin al eventuala puno.

— Mi decidis: vi kaj via familio estos transportataj sur la planedon Atarah, kie vi laboros en la salminejoj!

Teruro aperis sur la vizaĝo de la homo, kiu malfermis la okulojn gapante.

— Ne, tion vi ne rajtas fari… mia familio estis ĉiam ĉi tie — ni ne rajtas iri aliloken… Ne eblas… ni devas…

Sedano tuj kaptis la valoron de tiu lasta vorto: „Ĉu vi devas? Ĉu vi devas plenumi apartan taskon ĉi tie? Kion vi devas fari?“

Abrupte, li ekhavis unu el liaj famkonataj kaj brilaj ideoj, venantaj el… kie? Ili nur materiiĝis en lia menso, preskaŭ sugesto el alia dimensio… Li diris per forta kaj klara voĉo: „Respondu honeste, sincere kaj sen mensogo, kiel postulas la Leĝo de la Patro!“

Je tiuj vortoj Adriano paliĝis, ĝemis profunde, tremis, dum larmoj trakuris la magrajn vangojn. „Kial vi faras tion al mi? Mi ne rajtas, mi devas…., mi ne scias, mi ne povas…“

Subite, silenta plorado kaj singultoj estis ĉio, kio aŭdiĝas en la tendo.

La vortoj de Sedano, diritaj per tiel deviga voĉo, impresis Anteon kaj eĉ la soldatojn. Nu, ankoraŭfoje li ne sciis, kial li diris precize tion… li tion faris preskaŭ intuicie, kvazaŭ li havus antaŭ si ne normalan homon sed unu el la Antikvuloj.

Sed li tute pravis, ĉar tiu konduto atingis la deziratan rezulton: tiu homo vere ne plu kapablos mensogi!

VI

(Multajn jarojn antaŭe)

— Eskcelenca Moŝto, vi ja scias, ke pro tia konduto vi riskas multon!» diris preskaŭ flustre eta monaĥo, vestita per simpla ruĝkolora teksaĵo volvita ĉirkaŭ la korpo. La homo, al kiu sin adresis la monaĥo, kapskuis, kiel kutimas fari la altrangaj regantoj de Tidel, kiam ili silentigas iun.

Post ioma pripensado lia Ekscelenca Moŝto Pokul flustris ree al la monaĥo: «Iam oni bezonos denove tiun materialon. Ni ne scias, ĉu ni venkos la Filon. Tion nur la saĝeco de la Granda Mistero povas antaŭscii. Mi, kiu alte respektas la veron, same respektas la rajtojn de nia gento — de tiuj homoj, kiujn ni sendis al tiu eta, fora planedo, Dom, unu el la unuaj ekde la stelo E2346, ĉe la randoj de la Galaksio. Se la Filo venkos nin, almenaŭ ili havos, post kelkmiloj da jaroj la eblecon rekonstrui novan mondon tute similan al tiu, en kiu ni vivas hodiaŭ.

Pokul sidis sur benketo kaj, ĝentile premante la manon de la monaĥo, adiaŭis lin. La monaĥo kapklinis respektoplene kaj lasis la eminentulon sola en la duonlumo de tiu granda groto. Per portebla gravurilo Pokul gravuris skribtabuleton pri la enhavo de la materialo kaŝita en la profunda malheleco de tiu loko. Li pensis pri la estonteco, kaj pri la danĝero, kiun lia tuta raso devas alfronti.

— Nu, — diris li parolante al si mem, — se ni ĉiuj pereos, restos atestilo pri nia pasinta grandeco. Kaj tion retrovos la posteuloj de nia eta ekspedicio, de tiuj, kiuj nun vivas en sovaĝa mondo, fore de ĉi tie; eta grupo de inteligentaj

homoj, respektitaj kiel diaĵoj fare de sovaĝaj duonhomecaj estaĵoj.

La listo estis longa: komputiloj, gravuriloj, modernaj maŝinoj, unupersonaj aviadiletoj, du grandaj kosmoŝipoj, multaj sciencaj diverspecaj iloj, gravuritaj skribtabuletoj pri ĉio ajn… escepte de la raportoj pri la Granda Genetika Manipulado — la abomenaĵo, kiu kreis la Filon.

Verdire, li iel hontis pro la maniero, per kiu, kaŝe li kolektis tiujn aĵojn sed li pli forte sentis la devon protekti sian mondon.

— Ni tre verŝajne pereos — ĉiuj, senescepte. Sed nia civilizo ne devas perei kune kun ni!

En tiu momento li levis la brakojn alsupren, kaj laŭte diris: „Mi pardopetas, ho Granda Galaksia Mistero, pro ĉi tiu peko kontraŭ la vero. Bonvolu, mi petas, legi en mia koro la kialojn de ĉi misfaro!“

Poste li metis la skribtabuleton en ĝian ujon, kaj ĉi tiu mem moviĝis kaj alkroĉiĝis al la muro antaŭ la ŝtala pordego. Fine li surmetis sian belan, ruĝan fosforeskan surtuton, eliris tra la pordego, fermis ĝin kaj laŭte diris: „Fermita porĉiame!“

En tiu momento centmiloj da etaj araneaspektaj robotaj estaĵoj materiiĝis el la pulvoro, kiu kuŝis surplanke, kuretis ĝis la pordego, kaj kovris ĝin tute. En la daŭro de kelkaj sekundoj ili fariĝis kiel grandega tuko, kiu etendiĝas sur la pordo kaj la tuta muro. Intensa lumo plenigis la koridoron, dum la robotaj estaĵoj mirakle miksiĝis kun la materio de la pordo kaj de la muro, kaj rapide ŝtoniĝis. Nun estis nek muro, nek pordo: nur ununura ŝtalroka surfaco, netrairebla, nedetruebla. Lia Ekscelenca Moŝto Pokul iradis en la koridoro ĝis eta pordo, kiu malfermiĝis kaj, post lia eliro fermiĝis.

Tiu pordo restis fermita ĝis la fino de la civilizo de Tidel, kiu okazis nur post kelkaj monatoj. Flamoj atingis ĝin dum la lasta granda batalo, flamoj trairis la koridoron, flamoj detruis ĉion interne. Sed ili ne povis bruligi la ŝtalrokan muregon. La flamoj, fine, estingiĝis, kaj kune kun forbrulitaj aĵoj forviŝiĝis ĉiuj memoraĵoj pri la ekzistado de tiu loko. Aŭ eble ne: unu, verdire, ankoraŭ ekzistis.

VII

La frumatena vivo de malaltranga monaĥo ne estas simpla: oni devas vekiĝi tre frue, kiam la lunoj ankoraŭ rapide kuras en la ĉielo, preĝi dum duonhoro, reordigi sian ĉambron, rapide paŝi ĝis la kuirejo, frapi ĉe la pordo de la kuiristo, por ke li vekiĝu ĝustatempe, eniri en la manĝoĉambron kaj pretigi ĉion por la matenmanĝo. Tiun matenon la eta monaĥo faris ĉion laŭkutime, sed li ne sukcesis forgesi tion, kion li vidis la antaŭan vesperon. Kiel ne pensi pri la nekredebla malobeemo de L.E. Moŝto Pokul? Kiel oni povas perfidi la idealojn de tuta mondo, nur por pluvivigi tiun mondon? Oni ja scias, ke estas la grandaj idealoj, kiuj devas pluvivi — kaj ne eta sensignifa civilizo… civilizoj aperas kaj malaperas, kaj ankaŭ la nekredeble evoluiĝinta civilizo de la Antikvuloj iam malaperos… Sed li estas monaĥo, male L.E. Moŝto Pokul estas granda sciencisto, unu el la regantoj de Tidel, kaj eble li havas apartan kialon, por fari tion, kion neniu sur tiu planedo aŭdacus fari.

Dum li tiel cerbumis pri la eblaj kialoj de tiel stranga konduto, sidante sur eta benko proksime de la enirpordo, abrupte aŭdiĝis mallaŭta sed firma voĉo: „Jen vi, kara monaĥo. Kio turmentas vian animon?“

Ketal — tiel nomiĝis la eta monaĥo, preskaŭ malaperiĝinta ene de la grandaj ruĝkoloraj volvitaĵoj de sia larĝa vestajo — skuiĝis, rapide ekstaris kaj respektoplene klinis sian kapon:

„Ke la Granda Galaksia Mistero protektu vin, ho sankta Maltul, estro de ni ĉiuj!“

— Tio estas bona respondo, karega. Kaj ke la Granda Galaksia Mistero donu al vi la kuraĝon rakonti viajn pensojn…

Ketal tute ne sciis, kiel reagi: li ne povis mensogi sed, samtempe, li eĉ ne povis perfidi L.E. Moŝton Pokul-on…

Maltul, el la silentado de Ketal tuj komprenis, ke temas pri konscienckonflikto kaj kareseme aldonis: „Kara, mi tute ne volas ĝeni vin per miaj vortoj: se vi deziras rakonti al mi viajn travivaĵojn, mi petas, faru; sed se tion vi ne emas alfronti nun, ni povos paroli pri tio en alia momento — se la Granda Galaksia Mistero tion ebligos al ni, antaŭ nia verŝajna malapero el la surfaco de ĉi tiu mondo… Nenio estas pli malbona, ol la forpaso al la alia Dimensio, kun granda pezo sur nia koro… ĉefe se temas pri peko kontrau la vero!“

Je tiuj vortoj, Ketal honteme rigardis siajn piedojn, poste levis la rigardon kaj fiksante siajn okulojn en la belajn helajn okulojn de Maltul, tuj komprenis, ke li bezonas pardonon antaŭ sia forpaso, kaj diris: „Sankta Maltul, mi tute ne povas peki kontraŭ la vero antaŭ mia morto, ĉar tiukaze mi estos damnita por ĉiam… Ne, tion mi ne povas akcepti… Aŭdu, Sankta Maltul, temas pri tio…“ — kaj la eta monaĥo rakontis al la monaĥestro la tutan historion pri la ŝtelitaj aĵoj kaj pri la loko, kie ili estis kaŝitaj. Fine, li gravuris sur skribtabuleton desegnaĵon kun ĉiuj informoj por atingi la lokon, kaj enmanigis ĝin al Maltul. La monaĥestro brakumis la etan monaĥon, kaj transdonis al li la benon de la Granda Galaksia Mistero. Ketal, tute radia en la vizaĝo, kapklinis, eliris el la pordo kaj malaperis en la malhelan koridoron.

— Bone, — pensis Maltul, — laŭŝajne iu alia havis saman ideon, kiel mi: aldone, estas li, Pokul, kiu pekis kontraŭ la vero… danke al li mi ne plu bezonas fari tion… kaj mi ne estos damnita porĉiame! La informon pri la kaŝita deponejo mi protektos ĝismorte. Mi enterigos la skribtabuleton sub roko en la plej profunda puto de nia monaĥejo.

Tuj poste, li eliris tra kaŝita fenditaĵo, kiu estis kovrita pere de granda mura teksaĵo — nur kelkajn sekundojn antaŭ la eniro en la manĝoĉambro de la unuaj monaĥoj.

VIII

Sedano invitis la arkeologian brigadon al vespermanĝo ĉe la granda tendo de lia grupo. Li estis sukcesinta ricevi de Adriano la bezonatajn informojn: Adriano kaj lia familio estis la solaj vivantaj posteuloj de la Antikvuloj. Generacioj post generacioj ties familianoj restis tie kaj plukontrolis la lokon, kie iam troviĝis la ĉefurbo de tiu granda civilizo. Li preskaŭ ne povis kredi, ke temas pri dekmiloj da jaroj… kiel oni povas pluvivigi en la memoro de eta rondo familia tiel fortan sindonemon? Tian dediĉsenton?

— Kion mi diru nun al la brigadanoj? Ke ĉi tie, ne nur estas restaĵoj de Antikvuloj, sed ankaŭ vivantaj posteuloj?

Dum li pripensis la vortojn, kiujn li diros al la arkeologoj, aŭdiĝis eta bruo: unuamomente li opiniis, ke temas pri aĵoj movitaj de la vento de Tidel, sed li tuj malkovris, ke temas pri homaj paŝoj: jen aperis el malantaŭ la kurteno — Adriano. Fakte, la homon kaj lian familion oni tuj liberigis: li havis nenian kulpon, kaj li, nun, evidente, tute ne estas danĝera. Tiu homo, lia edzino kaj lia filo estas verŝajne la plej granda trezoro de la homaro… vivantaj Antikvuloj! Kun tiom da konoj kaj memoraĵoj! Adriano salutis Sedanon, kiu

reciprokis, kaj, jesante per la kapo al invito de la policano, eksidis ĉe la tablo.

— Strange, — pensis Sedano, — spite al la psikologia premo, per kiu mi devigis lin paroli kaj rakonti ĉion, li ne havas malamikan sintenon al ni ĉiuj…

En tiu preciza momento aŭdiĝis bruo de pluraj paŝoj sur la ligna planko de la enirejo: „Jen ili, — diris li laŭte, — jen la arkeologoj.“

Kajsa kaj Karlo, enirante en la tendon, salutis Sedanon, kaj ili tuj miris, kiam ili vidis, ke tie sidas ankaŭ la gvidanto. Ilin sekvis Anteo, kiu tre rapide okulumis Sedanon kaj la gvidanton kaj eksidis ĉe la sama tablo, sen diro de ion ajn. Kajsa kaptis ion el la atmosfero de la loko — eble ŝvebas tie en la aero ia kaŝita mistero, pri kiu ili ne rajtas ricevi informojn? Kion faras tie la gvidanto, kiu kondutas kiel normala ludanto sur tiu scenejo? Kaj kial Anteo tute ne surpriziĝis, kaj eksidis, kiel se tiu situacio estus tute normala?

Unu post la alia, eniris la tendon ĉiuj aliaj membroj de la arkeologia brigado.

— Estimataj, bonvolu eksidi! — diris Sedano. — Mi deziras unue prezenti al vi sinjoron Adrianon… kiu volas diri al vi kelkajn vortojn.

Kajsa tuj rigardis Karlon, mirante pri la nomo de la gvidanto, kaj atendante lian tradukon el la loka dialekto, kiun ŝi tre malbone komprenis; Karlo, siaflanke, jam estis atentema, kaj preta por la tradukado.

Sed Adriano ne parolis sian dialekton: li unue salutis en la Lingvo de la Antikvuloj — kaj je tio, malvarmo trakuris ĉies dorsojn — poste li daŭrigis sian parolon en perfekta IL.

Adriano rakontis sian historion, interrompante sin nur de tempo al tempo, por trinketi iom da loka teo. Je tiuj vortoj Kajsa rimarkis, ke unu el la malplej junaj membroj de la brigado, Tovak, el fora planedo ĉe la randoj de la Galaksio, tre atenteme aŭskultadis la rakonton, kvazaŭ temus pri fabelo, aŭ legendo el perdita tempo. Liaj manoj estis sub lia mentono, kaj li gapis la tutan tempon plena je miro kaj nekredemo. Dum unu el la paŭzoj li ekstaris kaj abrupte diris nekompreneblan vorton: Adriano restis senmova kaj senvorta dum kelkaj sekundoj. Poste li kapjesis, kaj respondis per alia nekomprenebla vorto.

La trajtoj de la vizaĝo de Tovak ŝanĝiĝis: nun li aspektis tute alia, silentema kiel kutime, sed ege pli aĝa kaj matura, kiel se li estus konsciiĝinta pri io grava, okazanta en tiu loko je tiu preciza momento.

Sedano ektimis: „Ĉu aldonaj misteroj? Ĉu io, pri kio mi ne estas konscia? Kio diable okazas nun?“

Lia rigardo kaj tiu de Anteo fiksiĝis ĉu sur Adriano, ĉu sur Tovak.

— Mi pardonpetas, sinjoro, ĉu vi povas diri al mi, kiu kaj kio vi estas? — demandis malĝentile Sedano al Tovak.

Tovak ekstaris, rigardis Sedanon rekte en la okulojn, kaj diris: „Kara Sedano, mia nomo estas Tovak Silonus, oficiale mi estas arkeologo — sed vere mi estas ŝargito de la registaro de nia mondo, sendita ĉi tien por retrovi perditan heredaĵon. Kaj mi havas ankaŭ la rajton tion fari.“ Poste li montris al Sedano oran skribtabuleton (la plej gravan atestilon de povo!) kun eta teksto gravurita en ĝi:

— Tovak Silonus el planedo Dŭaom, ĉirkaŭ stelo E2346, havas ĉiujn rajtojn kaj ĉiujn povojn okupiĝi pri io ajn sur Tidel — li estas oficiala reganto sur la planedo kaj sur ĉiu ajn

parto de la Galaksio, en kiu li troviĝos. Liaj vortoj valoras kiel niaj. Subskribite: Estro de la Alta Konsilantaro de la Dek Mil Mondoj, L.E. Moŝto Kadel»

Sedano, unuafoje, ekde multe da tempo, sentis sin kiel ludilon en alies manoj: do li ne estas la plej alta aŭtoritatulo sur Tidel!

Kajsa alparolis Tovak-on, kaj demandis al li, ĉu li vere estas arkeologo.

— Kompreneble mi estas arkeologo, sed mia tuta vivo mi pretigis min por ĉi tiu momento, kaj kiel mi, ankaŭ miaj gepatroj, kaj iliaj gepatroj antaŭ ili, ktp. Mi estis sur cento da mondoj, sed mi neniam trovis respondon al miaj duboj pri la antikvaj legendoj de niaj prapatroj… ĝis hodiaŭ. Hodiaŭ mi havas la respondon, kaj mi povas certi, ke ne temis pri legendoj. Do, ekde nun, mi havos respondecon pri la farendaĵoj dum ĉi tiu misio.

Audiĝis soldatecaj paŝoj ekstere, kaj eniris en la tendon la soldatoj de la taĉmento, kiu vojaĝis kune kun la arkeologoj. La soldatoj postulis de Sedano (kiu fariĝis tute silentema) kaj de la arkeologoj, ke ili eliru kaj atingu siajn loĝejojn. Kajsa preskaŭ atingis la kurtenon, kiam ŝi aŭdis kelkajn vortojn de la konversacio de Adriano kaj Tovak: la du viroj estis flue interparolantaj en la Lingvo de la Antikvuloj.

IX

Nun la situacio ĉe la arkeologia tendaro estis tute alia ol antaŭe: Tovak estris la teamon, kaj Kajsa, Karlo kaj la aliaj arkeologoj sekvis liajn ordonojn sen diskuto. Kajsa miris pri la sperteco de tiu homo: ŝi jam sciis, ke temas pri faka scienculo, sed ŝi tute ne imagis, ke li ankaŭ estas tiel kompetenta organizanto de la laboro. Ankaŭ Adriano aspektis kiel alia homo, tre kuraĝa kaj konscioplena: li tre

aktive partoprenis en la prifosado, kaj liaj konsiloj kaj sugestoj estis vere utilaj por plirapidigi ĉion, ekde la difino de la prifosindaj lokoj, ĝis la identigo de la elfositaj arkeologiaĵoj. Kion diri? Li estis verŝajne la ununura, kiu perfekte konas tiun limigitan areon…

Sedano ĉifoje ne ludis apartan rolon: li trinkis kafon, sidante sur la granda ŝtono tuj apude de la prifosaĵoj, de tempo al tempo skribis ion en kajereto, kaj rigardis la ĉielon, vespere, iom timeme, kiam la rapidaj lunoj ŝvebis tra la aero super lia kapo. Kvankam li klopodis kelkfoje diri ion al la brigadanoj, neniu priatentis liajn rimarkojn — sed oni daŭre rilatis ĝentile al li, kiel oni faras kun nekonata gasto.

Post du semajnoj oni jam elfosis grandan parton de la malnova monaĥejo, kiu iam ekzistis tie. Oni sciis, ke temas pri monaĥejo, danke al la perfekta memoro de Adriano, kiu, surbaze de rakontoj, legendoj kaj abundaj skribtabuletoj, estis rekonstruinta por ili modeleton de la antikva ĉefurbo de Tidel. Adriano diris, ke la monaĥejon oni citas en du skribtabuletoj de loka Sanktulo, la Granda Maltul, sed mankis al li ŝlosilo por interpreti misteran tekston, kiun li ankoraŭ ne kapablis kompreni. Temis pri ĉi tiuj versoj:

Simpla vokalo, numero fiksita
Sur tria ripozas vorto benita.

Unueco estas forto, oni diras, kaj tio veras: estis sufiĉa eta interparolo inter Adriano, Tovak kaj Anteo, por tuj trovi la solvon.

La ideo venis al Anteo: «Eble tio estas indiko de planedo aŭ stelo… ĉiuj planedoj kaj steloj havas identigon pere de vokalo kaj numero!»

Tovak simple aldonis:

— Vi pravas, Anteo. Kaj de kie povus veni la «benita vorto»? Eble de mia planedo, la tria ekde nia stelo, E2346… Ni havas apartan legendon, kies titolo estas «La lasta mesaĝo elhejme». Laŭ ĝi iu monaĥo, antaŭ multege da jaroj (dekmiloj da!) antaŭ la detruo de sia planedo, sendis lastan mesaĝon al ekspedicio, kiu estis atinginta foran planedon. Do, verŝajne temas pri mia planedo, ĉar ĝia nomo estas indikata per DM, kaj nia planedo, Dŭaom, estas Dom en la Lingvo de la Antikvuloj… Nu, la mesaĝo estas simpla:

Al perditaj filoj de DM mi sendas vorton benitan —
Ne soifu, kvankam akvo ne abundas
Ĉar ĝi troveblas en puto profunda
Kaj pluvos denove sur la dezerton
Kaj ruĝa la polvo fariĝos burĝono
Dum vento humida karesos vin ĉiujn
Ho filoj perditaj finfine trovitaj.

Ĉiuj konsentis, ke la benita vorto devus esti la poeziaĵo mem, kiu aludas al io, kio troviĝas en la profundeco de la tero… Kutime, ĉe multaj monaĥejoj, oni havis plurajn akvoputojn, kaj ĉefe sur kelkaj planedoj, oni havis la kutimon fosi profundegan puton en la centro de la konstruaĵo. Nun la strukturo de la monaĥejo de Tidel estis klare difinita: ke oni komencu per prifosado de ĝia centro!

Iun vesperon, post la tagaj laboroj, Adriano kaj Tovak sidis sur la granda ŝtono, kiu troviĝis apud la prifosoj. Kiel kutime, ili interparolis ĉu en la Lingvo de la Antikvuloj, ĉu en la IL. Adriano miris, ke Tovak povas tiel bone regi lian antikvan lingvon, sed rimarkis, ke la parolmaniero de Tovak estas — se tiel diri — «klasika», tute simila al tiu de la plej malnovaj skribtabuletoj… Tovak, siavice, amuze primokis la «modernan» parolmanieron de Adriano kaj de lia familio. Fakte, estis jam miraklo, ke ili tute ne perdis tiun lingvon! Tovak kaj eta grupo de lia samlandanoj estis devigataj

perfekte regi la Lingvon de la Antikvuloj, surbaze de malnovega leĝo; aldone, sur Dŭaom ekzistis biblioteko kun multaj verkoj en la Lingvo de la Antikvuloj — pri kies ekzistado neniu sciis, escepte de la elitoj de Dŭaom kaj de la Estro de la Konsilantaro de la Dek Mil Mondoj!

Ĉifoje sidis kune kun ili ankaŭ junuleto: temis pri Rasnas, filo de Adriano kaj de lia edzino, Makara.

— Paĉjo, ĉu vere ĉisube ni trovos trezoron? — demandis scivoleme la infano.

— Jes, Rasnas, — respondis la patro, — kaj tiu trezoro estas la plej bela donaco de niaj praavoj al nia gento.

Tovak ridetis, kaj daŭrigis sian silentan gustumadon de ruĝkolora paneto — lia vespermanĝo.

— Sed paĉjo, kion ni faru per tiel granda trezoro? Ĉu ni vojaĝu tra la Galaksio?

Je tiuj vortoj, Adriano ekstaris, prenis sian infanon je la mano kaj, levante la okulojn al la ĉielo, montris per la fingro stelgrupon en aparta spacoregiono.

— Vidu, Rasnas, tie estas kaŝita granda danĝero, kiu povus minaci la vivon de ĉiuj homaj estaĵoj. Per la trezoro, kiun ni eble eltrovos, ni povos defendi nin ĉiujn kontraŭ tiel terura malamiko!

La infano gapis tiudirekten, kuntiris la brovojn kaj restis pensema. Laŭŝajne kontraŭaj sentoj estis batalantaj en lia koro. Fine, li rigardis la visaĝon de la patro, kaj diris kuraĝe: «Paĉjo, paĉjo, ankaŭ mi volas defendi la homaron, kaj mi pretas defendi la bonon, la justecon kaj la veron!»

Adriano sulkigis la frunton dummomente, poste kisetis sian filon kaj diris: «Espereble oni ne bezonos tion…»

Vere, pensis li, fuĝas tempo, malaperas interaj mondoj, kolapsas civilizoj, sed neniam forpasas la plej bonaj emoj kaj sentoj de lia antikva raso!

X

Oni trovis la puton, sed la ĝojo de la malkovro lasis lokon al senespero: la puto estis plenigita de jarmila ŝtono. Por liberigi ĝian internan parton oni bezonis du semajnojn: ĉio estis tiel ŝtoniĝinta ke la laboro nur pene progresis… Verdire, spite al ĉiuj problemoj, la tempo, kiuj jam pasis, preskaŭ ne lasis spurojn sur Tidel, danke al la relative trankvila geologia situacio de la planedo; la nura escepto estis la ŝtorma vento, kiu balais konstante ĉion ajn.

Aldone, la antikvuloj, traborinte la surfacon, estis enmetintaj apartajn materialojn, kiuj estis kapablaj aŭtomate plifirmigi la suban parton de la fundamentoj de la konstruaĵoj. Temis, laŭŝajne, pri robotaj pulvoroj, kiuj kapablis transformiĝi en ŝtalroko, iu miksaĵo rezistokapabla kaj nedetruebla. Tiamaniere sub ĉiu konstruaĵo ekzistis iaspeca tabulo, konsistanta el granda kvanto da tia materialo, kiu blokis preskaŭ tute la negativan influon de geologiaj eventoj (kiel, ekzemple, tertremoj). Je la fino de la dua semajno oni atingis nivelon, kie preskaŭ ne plu estis ŝtonoj: la tero estis tre facile traborebla kaj la purigo de la kondukilo fariĝis ege pli rapida.

Iun fruan vesperon oni atingis la plej gravan nivelon; ekde tie oni povis paŝi al ŝtona koridoreto, sur kiu montris sin kelkaj ŝtoniĝintaj portoj. Tie estis ankaŭ ŝtono, kun pentritaj gravuraĵoj kaj skribaĵo en la lingvo de la antikvuloj: «Ĉi tie estas nova komenco».

Sulketo trairis la ŝtonon ĝis eta ŝtalroka skatolo, kiu apenaŭ videblis tra la spegula surfaco de la prilaborita ŝtono. Karlo kaj la aliaj, kiuj troviĝis en tiu momento en la puto, tuj komprenis, pri kio povas temi: «Jen, diris laute Karlo al Kajsa kaj Adriano — eble ni atingis nian celon!»

Dum la rompado de la ŝtono, scivolemo kaj nervozeco aperis sur la vizaĝoj da la arkeologoj kaj ankaŭ Tovak, kiu kutime restis trankvila, ĉifoje devis sekigi la ŝviton kiu, pro nervozeco, abunde falis el lia frunto.

Fine, la skatolo estis liberigita. Oni malfermis ĝin malfacile, sed fine oni sukcesis. Interne estis nur skribtabuleto: la dokumento, kiun Metul gravuris antaŭ la fino de Tidel. Tie estis mapo kaj utilaj informoj por atingi ian misteran deponejon, kiu troviĝus sub… ili ne povis kredi siajn okulojn… la enirejo estis sub la granda ŝtono, kiu troviĝas ĉe la rando de la prifosaĵoj! Tie, kie ili longatempe sidadis, babiladis kaj ripozis post la laboro! Vere, ekde monatoj ili sidis sur la trezoro…

La sekvantan tagon ili komencis labori ĉe la ŝtono: ĝi estis tiel peza, ke oni ne povis simple levi ĝin el la tero… kaj oni ne planis rompi ĝin, ĉar oni ne volis fari damaĝojn al eventualaj subaj strukturoj. Tial oni puŝis ĝin pere de elektronikaj puŝiloj, kaj oni rimarkis, ke la ŝtono konsistas el du ŝtonoj, kies surfacoj koincidas perfekte. Unu el la du ŝtonoj post ioma puŝado, malrapide glitis sur la tero kaj movis sin flanken. Malantaŭ ĝi, aperis pordo kaj malhela koridoro, kiu kondukis malsupren.

Kajsa, Karlo, Tovak kaj Adriano eniris en la malhelon: ili lumigis la lokon pere de elektraj lampoj, kaj, irante laŭlonge de la koridoro, atingis pli grandan ĉambron. En ĝi estis nenio: nur ŝtonoj kaj tero. La sola artefaritaĵo estis grandega muro el ŝtalroko ĝuste antaŭ ili.

— Nu, kaj nun? — demandis laŭte Karlo. — Ĉi tiun ŝtalrokon ni ne povas trapenetri: ni klopodis kelkfoje tion fari kun aliaj ŝtalrokoj, kaj niaj iloj rompiĝis. Tion ni povas nek detrui, nek eksplodigi…

Tiam Tovak silentigis ĉiujn per gesto, kaj diris: «Jen, alia legendo, kiun mi konas ekde mia infaneco, rakontas ke iu esploristo, trovante sin antaŭ nedetruebla muro, kiu estis kiel ŝtalo kaj roko kune, legis magian frazon, kaj la muro malfermis sin… Kio estis tio? Malbonŝance mi ne memoras… temis pri „Revenu al… kio“?»

Adriano rigardis la muron en la lumo de la lampoj, ridetis, ĉar li memoris bone tiun antikvan legendon, kaj laŭte diris en la Lingvo de la Antikvuloj: «Revenu al pulvoro!»

Kaj la muro malaperis: fosforeska lumo plenigis la lokon, ĉiu centimetro de tiu muro komencis movi sin, miloj da etaj robotoj dividis sin unuj de la aliaj, kaj falis teren kiel simpla pulvoro. La vojo estis alirebla! Tra la pordo ili eniris en la deponejon: je ilia paŝado, grandaj lampoj ekfunciis, kaj lumigis la grandegan ĉambron. Ĝi estis senlima: eble du kilometrojn longa ĝi estis, kaj same larĝa. Kaj en ĝi, perfekte konservita post miloj da jaroj, la trezoro de la Antikvuloj. Ĉiuj teknikaj atingaĵoj, ĉiuj gravaj maŝinoj, kompletaj bibliotekoj, nekredeblaj artaĵoj kaj tridimensiaj bildoj, du grandaj kosmoŝipoj… je tia vidaĵo, Kajsa estis plena je emocio, kaj ekploris. Sed neniu el la ĉeestantoj povis rezisti al tia emocio. Adriano levis la brakojn supren, por preĝi; Tovak klopodis lin imiti, kvankam li ne bone sciis, kiel oni faras. Karlo estis en psikologia konfuzo: oni ne povas pasigi tutan vivon kredante, ke la Antikvuloj estas nur legendo, kaj abrupte vidi grandegan ateston pri tiu civilizo antaŭ siaj okuloj… Sed la celon ili atingis — li opiniis — kaj nun la Antikvuloj povos denove paroli (kaj unu el ili estas inter ili!), kaj pere de ties scioj helpi ankoraŭfoje la homaron.